

Contrario

Dit verhaal is een opstap naar een voorstel om te komen tot een nieuwe paragraaf in de GVI-ambtsdragersmap over omgaan met homofielen in de kerk en hun ouders. Het initiatief daartoe is uitgegaan van de vereniging Koinotès.

Het verhaal bestaat uit drie hoofddelen. Het eerste gaat over pastorale zorg aan ouders van homofielen, het tweede over pastorale zorg aan homofielen zelf en een derde deel is de afsluiting.

1.1 Pastorale zorg aan de ouders van homofielen

Wanneer ouders te horen krijgen dat hun kind homofiel is, brengt dat een enorme reactie teweeg. De volgende factoren kunnen bij ouders een belangrijke rol spelen!

- **Schaamte:** naar je omgeving of naar de kerk vanwege het idee dat je kind homo is en dus anders dan de anderen. Je kind is voor je gevoel ineens een “probleemkind” geworden.
- **Schuldgevoel:** Heb ik in de hand gewerkt dat mijn kind homo is geworden?
- **Teleurstelling:** je had heel andere verwachtingen van je kind en dat zakt als een kaartenhuis in elkaar. Je kind zal geen ouder worden, geen gezinnetje kunnen opbouwen.
- **Weerzin:** een andere seksuele geaardheid roept weerzin bij je op, helemaal wanneer je het bedenkt bij jouw eigen kind.
- **Communicatie:** als ouders hoor je voor het eerst over de homoseksuele geaardheid van jouw kind terwijl hij / zij er al maanden of jaren mee bezig is. Dat maakt het gesprek moeilijk. Je hebt als deelnemer aan het gesprek een valse start gemaakt.

In al deze moeiten spreek je niet zomaar het laatste woord. Wel kun je zeggen dat de verwerking bij ouders loopt volgens een bepaald proces. In deze paragraaf ligt de nadruk op het proces, de fasen die ouders van homo's doormaken. Inzicht in de manier waarop dit proces zou kunnen verlopen, kan de ambtsdrager helpen om de ander te begrijpen en te begeleiden.

Ouders verliezen het heterofiele beeld van hun kind met het bijbehorende verwachtingspatroon. Zij moeten dat als een verlies verwerken. Voor de verwerking van een verlies (stervensbegeleiding) heeft E. Kübler-Ross een model beschreven dat ook van toepassing kan zijn op het proces dat ouders doormaken wanneer hun kind homofiel blijkt te zijn. Inzicht in het proces dat ouders doormaken, kan begrip groter maken. Kübler-Ross beschrijft de volgende fasen in het proces:

- **onwetendheid / bange vermoedens**
De voorgeschiedenis; je weet van niets of je hebt soms het bange vermoeden dat er iets met de seksuele geaardheid van je kind is.
- **ontkenning**
De ideale werkelijkheid wordt verdedigd tegenover de reële werkelijkheid: het kan niet waar zijn! “Het zal wel weer over gaan”. Je moet een nieuw verhaal maken bij de toekomst van je kind en dat gaat niet zomaar. Je stelt vragen bij de homofiele geaardheid van je kind: “Het zal wel inbeelding zijn”. “Misschien moet hij / zij met andere vrienden omgaan”. Dit is een fase van verwarring. Ouders hebben vaak de grootste moeite om met hun verdriet voor de dag te komen. Wanneer zij dat wel doen, is het belangrijk om de verwarring te delen. Troosten met woorden komt niet aan; je kunt beter *er gewoon zijn en luisteren*.
- **opstandigheid**
“Het *kan* niet waar zijn” is veranderd in “Het *mag* niet waar zijn! Het is een schande voor de familie...! En: de grote problemen die jouw homofiele kind voor het aangezicht van de HERE heeft, maken je wanhopig: “Is dit de strijd die mijn kind levenslang moet voeren...?” Christenen stellen bovendien waaromvragen aan het adres van hun hemelse Vader.

In deze fase ben je gevoelig voor schuldgevoelens: wat heb ik in de opvoeding verkeerd gedaan? Heb ik misschien - onbedoeld - van mijn kind een homo gemaakt...?! Reacties van anderen kunnen deze gevoelens versterken.

De ambtsdrager kan erop wijzen dat je met je verdriet naar de HERE mag gaan; daarin kun je ook voorgaan. Ook kun je duidelijk maken dat geen enkele ouder van zijn kind een homo wil maken. Wie dat toch denkt, overschat zijn eigen invloed. Wel terughoudend zijn in het geven van antwoorden omdat die de opstandigheid in de kaart kunnen spelen. Verder kan de ambtsdrager aankondigen dat hij in de toekomst graag wil helpen in het zoeken naar antwoorden op ethische vragen rondom homofilie. Het is overigens belangrijk om als ambtsdrager van dit zoeken vervolgens echt werk te maken

- *onderhandelen*

Je ontvangt de vriend of vriendin van je zoon / dochter thuis en je probeert de nieuwe situatie leefbaar te maken. In deze fase past ook het begrip *coming out* (NB: van ouders): ouders komen met de geaardheid van hun kind en hun verdriet daarover geleidelijk voor de dag.

Hier kan gesproken worden over ethische vragen met betrekking tot homofilie; ook over de houding die ouders het beste tegen over hun kind kunnen aannemen: het blijft je kind en laat je huis voor hem / haar altijd een thuis blijven.

- *depressie*

Ondanks je goede pogingen om met de situatie te leren leven, blijft de andere geaardheid van jouw kind aan je knagen. Je vindt niet echt een manier om trots te zijn op je kind en vrede te hebben met alles wat hij / zij doet. De manier waarop je kind leeft - al dan niet volgens jouw morele overtuigingen - kan daarin een grote rol spelen. De situatie blijft onbevredigend want jouw kind kan niet trouwen en kinderen krijgen....

Mensen om je heen gaan al snel weer over tot de orde van de dag maar bij ouders blijft het knagen. Als ambtsdrager moet je blijven komen om ouders in hun verdriet en vragen te blijven steunen.

- *aanvaarding*

Je kunt zeggen: het is goed; je kunt, ook tegenover anderen, trots zijn op je kind, ondanks jouw moeite met zijn / haar geaardheid.

Ik denk dat dit model ambtsdragers houvast kan bieden bij de vraag hoe je ouders van een homofiel het beste kunt benaderen. Let wel: het is een model. Niet iedereen maakt de fases precies door zoals ze beschreven staan. Je kunt een fase overslaan en ook terugvallen in een vorige. Bovendien kan wat bij de ene mens snel verloopt, bij een ander jaren duren.

Het zal blijken dat je als ambtsdrager zelf ook als het ware door deze fasen heen moet, voordat je het verlies en het verdriet van ouders enigszins kunt begrijpen en een goede houding kunt innemen.

1.2 Enkele concrete handreikingen

- *schuldgevoel*

Bij ouders speelt schuldgevoel een belangrijke rol. Veel ouders vragen zich af of zij zelf de homoseksualiteit van hun kind hebben bevorderd. Dit schuldgevoel belemmert vaak het gesprek en de openheid en speelt eenzaamheid in de kaart. Als zij het voelen alsof *zij* erom nagewezen worden, zullen zij zolang mogelijk zwijgen of doen alsof hun kind hetero is. Zij gaan maskers dragen en zich van anderen isoleren.

Nooit proberen ouders van hun kind een homo te maken - wie zegt trouwens hoe dat zou moeten? Je overschat als ouders in dat geval je eigen invloed en de ambtsdrager mag daarop wijzen.

Er doen voorstellingen de ronde van een manier van ouderschap waardoor je zou bevorderen dat je kind homo wordt: een overbezorgde moeder, vader altijd weg, een opvallende moederbinding bij het kind, veel met kinderen van het andere geslacht spelen. Van dergelijke stereotiepen is nooit overtuigend aangetoond dat zij homoseksualiteit in de hand zouden werken.

- *weerzin*
Ouders kan een enorm gevoel van weerzin bekruipen wanneer zij hun zoon met zijn vriend zien of hun dochter met haar vriendin. Zij moeten niet aan denken aan homofiele handtastelijkheden. Deze weerzin is snel extreem, helemaal wanneer je die vergelijkt met de manier waarop we omgaan met elkaar zoenen tijdens verjaardagen, een amicale hand op iemands schouder en dergelijke. De vraag is of we niet moeten leren te accepteren dat homofielen bijvoorbeeld hand in hand kunnen lopen. Overigens mag van homofielen de fijngevoeligheid worden verwacht om niet te provoceren.
Wat de weerzin van ouders tegen de homofiele geaardheid bij hun kind betreft: hij / zij blijft altijd je kind; zo heb je hem / haar van de HERE gekregen. Daarmee is niet alles goedgepraat, maar ten diepste is je houding daarmee bepaald: ga je kind niet afstoten vanwege de in jouw ogen walgelijke of verkeerde geaardheid.

2.1 Pastorale zorg aan homofielen

2.1.1 Inleidend

Een homofiel beleeft seksualiteit weliswaar anders dan een heterofiel, maar daarmee is hij / zij geen seksueel losbandige. Een homo wil met zijn / haar gevoelens christen zijn en de HERE dienen en heeft daarin een bijzondere strijd te voeren. Je in de ander inleven is erg belangrijk; hij / zij kan zich niet ontwikkelen volgens een algemeen gangbaar 'heteropatroom'. Goed luisteren is daarom voor ouders en ambtsdragers des te belangrijker!

Het contact tussen een ambtsdrager en een homofiel kan om verschillende redenen moeizaam verlopen.

- *ongelijkvloerse kruising*
Jij krijgt van een homo te horen dat hij homo is, wanneer hij / zij zelf verwickeld is in een lang proces van twijfel en strijd. De homofiele broeder of zuster die tegenover je zit, is kwetsbaar en dat kan de ambtsdrager onzeker maken en het gevoel geven op eieren te moeten lopen. Ook kan de homofiel al zoveel hebben nagedacht over zijn geaardheid, allerlei bijbelteksten en de consequenties daarvan, dat hij / zij op een andere manier is gaan nadenken over God, ethiek en kerk. Je gesprekspartner zit dus al lange tijd in een proces, terwijl je zelf net 'instapt'. Wanneer je dat niet eerst goed door hebt van elkaar, passeer je elkaar zomaar op een ongelijkvloerse kruising en bereik je elkaar niet echt.
- *acceptatie moeilijk*
Wij zijn als kerk niet hartelijk geweest in het accepteren van homo's en ook daarom kan het gesprek moeilijk zijn: in hun strijd om erkend te worden, schoppen zij aan tegen de kerk waardoor ambtsdragers in hun luisteren zich aangevallen voelen en al snel geneigd zijn om zich te verdedigen.
- *open vragen*
Ambtsdragers die geconfronteerd worden met homo's in hun wijk, worden in veel gevallen voor het eerst geconfronteerd met dergelijke moeiten. De 'aloude' antwoorden komen voor je gevoel ter discussie te staan wanneer je een homo ziet knokken met zijn geaardheid. Hoe reageert de kerkenraad wanneer er een homo een relatie aangaat? We moeten als kerken met de bezinning op alle vragen rond homoseksualiteit verder komen. Het is pijnlijk dat we homo's lang niet altijd duidelijkheid (kunnen) geven. Daar hebben zij wel recht op!
- *homo of mens*
Het risico is niet gering dat de ambtsdrager de homofiele broeder of zuster enkel bekijkt als homo en niet als persoon van wie het homofiel zijn één aspect is. Praat dus over meer dan alleen de seksuele geaardheid: er zit een mens tegenover je!

2.1.2 Acceptatie- en waarderingsproces

Ook een homofiel maakt een bepaald proces door. Tijdens de groei naar de volwassenheid ontdekt hij / zij gaandeweg de homofiele aanleg. Dit proces wordt wel het acceptatie- en waarderingsproces genoemd. Het gaat dan niet om het accepteren van homoseksualiteit, maar om het hervinden en aanvaarden van je identiteit.

Het is trouwens ook mogelijk dat iemand pas op latere leeftijd met zijn homofiele geaardheid voor de dag komt. Hij / zij is eerder al getrouwd vanuit de verwachting dat “het in een huwelijk wel zal overgaan”. Ook in deze situatie kan het acceptatie- en waarderingsproces dienstbaar zijn.

Het proces zou met de volgende fasen kunnen worden geschetst (J. Schippers, *Voorkeur voor mannen* 1989):

- *onwetendheid*
Een vaag gevoel van ‘anders te zijn’: soms merk je er iets van maar je weet nog niet hoe belangrijk het is. Dat kan al tijdens de basisschool leeftijd gebeuren. “Je droomt wel eens van seksegenoten”.
- *herkenning*
Je herkent echt homoseksuele gevoelens, verdringing is niet meer mogelijk. Er groeit een kloof tussen je zelfbeeld en de werkelijkheid: je omgeving heeft andere verwachtingen van je dan jij kunt waarmaken; je moet een andere weg in het leven zoeken dan vele anderen doen.
- *onderdrukking*
Uit angst voor reacties van je omgeving ga je de homoseksuele gevoelens onderdrukken en bestrijden. Je durft er met anderen nog niet over te praten. Stilletjes hoop je dat het nog eens zal overgaan. Je gaat toch proberen om als hetero te leven: je gaat een verkering aan die meestal snel weer uit gaat.
Deze fase lijkt op een rouwproces (zie boven): je moet afstand doen van het beeld dat je tot dan toe had van jezelf. In deze fase kun je compleet vastlopen: je hebt een intens verhaal maar je kunt het aan niemand kwijt.... Een homo kan zelfs komen tot zelfmoordpogingen: je kunt het aan niemand kwijt, behalve aan God.... Of ook niet aan God, Hij heeft jou toch zo gemaakt?
- *coming out*
Pas nu doorbreek je het isolement, vaak eerst door het aan een enkeling te vertellen. Er is sterke behoefte aan erkenning maar je voelt dat het risico van miskenning en negatieve reacties groot is. Afhankelijk van de reacties verloopt de ‘coming out’ sneller of langzamer; in principe moet een homo levenslang ‘come out’!
Op dit moment komen vaak ouders en ambtsdragers in beeld. Let wel: de homo heeft al een heel proces doorgemaakt, een zware tijd met veel angst, onzekerheid en twijfel en de ouders en anderen beginnen nu pas! De relatie ouder - kind en ambtsdrager - homo is dus nog zeer kwetsbaar! Wat is de behoefte aan een luisterend oor en de noodzaak van aanvaarding van de betreffende broeder / zuster groot...!
Aanvaarding in plaats van ‘preken’. De homo kan heel relativerend spreken over God, de kerk, zijn broeders en zusters en bijbelteksten. Als ambtsdrager hoef je daarmee niet in te stemmen, maar je zult wel begrip moeten hebben voor de moeite die achter deze opstandigheid schuilgaat. De ambtsdrager zal bij zichzelf een sterk gevoel van verlegenheid voelen. Hij kan de homo vragen stellen als: waarom heb je het mij verteld? Wat verwacht je nu van mij?
- *experimenteren*
Vanuit de behoefte aan erkenning en waardering, die je vanuit de kerk en soms ook van thuis niet krijgt, kan er een sterke behoefte ontstaan aan de homocultuur. In de homowereld word je tenminste als normaal beschouwd. Je kan met je homofiel zijn gaan provoceren. Het kan leiden tot kerkverlating en het verbreken van allerlei andere contacten.
Je vragen aan God worden splijtend: als God mij zo heeft gemaakt, dan wordt Hij bedankt.... Door Hem kan ik nooit trouwen en kinderen krijgen.... Door Hem ben ik altijd “van de andere kant”....

Voor de kerk is het trouwens heel belangrijk om tijdens het experimenteren de homo niet uit het oog te verliezen. Het is - als God het geeft - een fase en wat is het belangrijk dat de kerk er weer is, nog is, wanneer de homo van zijn provocerende gedrag nog eens tot rust komt en op zoek naar christelijke liefde terugkeert!

- *herontdekken zelfbeeld*
In achterliggende fases zijn veel positieve gevoelens verdrongen. Negatieve gevoelens overheersten. Er moet weer plaats komen voor positieve gevoelens en een positief zelfbeeld. De homo is niet alleen iemand van wie geldt dat God hem / haar van alles ontzegt. Belangrijk is om te leren de wil van de HERE te aanvaarden en jezelf niet alleen als homofiel te zien.
- *aanvaarding*
Je leert te leven als homofiel en ondanks de moeite kun je je eigen leven met je seksuele geaardheid positief waarderen. Je stopt met verwijten aan het adres van God want God heeft de mens goed en naar Zijn beeld gemaakt; door onze zonde is dat beeld beschadigd. Alleen door Gods genade is herstel mogelijk. Je aanvaardt - met vallen en opstaan - de strijd tegen je seksuele geaardheid en je ziet dat het een tijdelijke strijd is: straks mag je met alle andere kinderen van God eeuwig gelukkig bij God zijn!

Ik denk dat ook dit model van Schippers houvast kan bieden aan ambtsdragers bij de vraag hoe je een homo kunt benaderen. Inzicht in het proces dat hij / zij doormaakt, kan begrip groter maken. Je weet beter hoe je naast hem / haar kunt staan. Ook hier geldt de waarschuwing: het is een model. Niet iedereen maakt het proces precies door zoals beschreven. Je kunt een fase overslaan en ook terugvallen in een vorige. Bovendien kan wat bij de ene mens snel verloopt, bij een andere jaren duren.

2.2 Enkele concrete handreikingen

- *verootmoediging*
In het verleden hebben we als kerken veel steken laten vallen in de richting van homofielen; er is vaak hard geoordeeld, we maken tot op de dag van vandaag vaak verkeerde grappen. Een homo is vaak gevoelig voor deze zaken en het kan een negatieve factor zijn in de manier waarop hij kijkt naar God, naar de kerk en de mensen van de kerk. Veel homo's hebben in stilte de kerk verlaten. Erken dit, wanneer dat nodig is, in alle eerlijkheid. In onze houding mag verootmoediging en bescheidenheid vooropgesteld worden.
- *leven met Christus*
Wie van een homo vraagt om zijn / haar kruis te dragen, zal eerst moeten doorspreken over verbondenheid met Christus. Bij veel homofielen is de relatie met de HERE door allerlei onzekerheid, eenzaamheid en afwijzing nogal verstoord. Wanneer de ambtsdrager geen oog heeft voor deze aanvechtingen, is spreken over onthouding en alleen door het leven gaan ongepast. Keuzes van levensheiliging kunnen immers uitsluitend voortkomen uit een gezonde verhouding met Christus. Christelijk omgaan met homofilie vraagt niet allereerst om de opgeheven vinger en het benoemen van de ge- en verboden, maar om luisteren, liefde en je erkend weten door je hemelse Vader.
- *homo of mens?*
Praat met een homo niet alleen over zijn / haar seksualiteit; je bent als homo méér dan alleen seksueel. Ook een gesprek over andere zaken is belangrijk: over dagelijks leven met de HERE, over werk, school, ouders, vrienden, vakantie, kerk enz.
- *eenzaamheid*
Veel homoseksuelen zijn eenzaam, wij zien hen niet als mens maar als een seksueel probleem; wij kijken hen aan om wat zij zouden *doen*, niet om wie zij *zijn*. Daardoor voelen zij zich snel afgewezen en veroordeeld. Het is belangrijk om die eenzaamheid aan te boren. Een homofiel kan honderden mensen om zich heen hebben, kerk- en familieleden, maar zich toch doodeenzaam voelen. Want hij / zij voelt zich door de anderen niet begrepen en niet aanvaard zoals hij / zij is. En wanneer je iets zegt over je seksuele geaardheid, reageert de omgeving negatief of zelfs veroordelend. Het is alsof je in het buitenland bent en de vreemde taal niet spreekt: je hebt

weliswaar veel mensen om je heen, maar zij begrijpen jou niet en jij hen niet - je bent eenzaam en enorm blij wanneer je een taalgenoot ontmoet.

- *maskers*

Homo's leven in hun eenzaamheid zomaar achter een masker. Er zijn verschillende maskers mogelijk. Je houdt een relatie geheim. Of je houdt uit vrees voor reacties je seksuele geaardheid angstvallig geheim. Een masker verhindert dat je door de ander gezien wordt zoals je bent. Je blijft daardoor eenzaam want men denkt dat je degene bent zoals je masker doet vermoeden (zoals een gecamoufleerde soldaat doet alsof hij een struik is). Zo'n masker frustriert communicatie, vriendschap en liefde.

Masker: aanpassing. zich gedragen als een hetero en een verkering aangaan - soms zelfs trouwen. Misschien in de hoop hetero te worden. Maar een soldaat wordt geen struik, een homo wordt geen hetero. Een homo kan op een gegeven moment vluchten naar soortgenoten omdat hij / zij daar wél geaccepteerd wordt.

Een ander masker: provocatie. Die ene eigenschap uitvergroot en alles overheersend maken. Dat wekt polarisatie en generalisatie op: anderen nemen afstand van je en plakken een etiket op je waarmee het gesprek onmogelijk wordt en de eenzaamheid alleen maar blijft.

3 Tenslotte

Wie oog heeft voor de werkelijke moeten van homo's, zal ontdekken dat persoonlijke aandacht, liefde en acceptatie enorm belangrijk zijn in de pastorale relatie. Een homofiele broeder of zusters kan enorm kwetsbaar zijn en wie kwetsbaar is, mag in de christelijke kerk allereerst aanvaarding en liefde verwachten.

Wij hebben snel de neiging om zodra wij maar een mogelijkheid zien, te spreken over wat voor een homofiel wel en wat niet mag van de HERE. Liefde en acceptatie zijn niet altijd onze insteek. Ik zou het willen omdraaien, zonder een tegenstelling te maken: wat de HERE gebiedt, zal wel aan de orde komen wanneer er een goede verstandhouding is gegroeid tussen homo en ambtsdrager. Bovendien is het nodig om als ambtsdrager zelf ook door de vragen en zekerheden van homo's heen te kruipen. Ons antwoorden en ons spreken over de wil van de HERE zal moeten landen in het leven van de homofiele broeder of zusters. Hun strijd is intens. Zij voelen haarscherp wanneer je als ambtsdrager niet iets van die strijd hebt gevoeld.

Laat het vooral ook een zaak van geduld en gebed zijn: de HERE moet het werk van onze handen bevestigen (Psalm 90:17).